

Nr 283.

Av herr **Arne**mark m. fl., om placeringen i löneklass av vissa tjänstemän vid postverket och vid statens järnvägar.

I avlöningsreglementet för kommunikationsverken äro i lönegrad 15 inrangerade en del tjänstemän, som vid löneregleringen år 1919 i förhållande till vissa andra tjänstemän erhöilo endast en mindre förhöjning å den dessförrinnan utgående avlöningen. Dessa befattningshavare äro bland andra postassistent vid postverket samt kontorsstations-skrivare och ritare vid statens järnvägar.

I sitt betänkande till denna lönereglering anförde kommunikationsverkens lönekommitté bland annat, att det borde vara ett obestriddigt socialt intresse, att staten avlönade sina tjänstemän så, att de kunde successivt höja sin levnadsstandard. Vid en lönereglering kunde man icke bortse härifrån. Det borde därför tillses, att tjänstemännen icke blott lämnades möjlighet att återfå sin förutvarande ställning inom samhället utan även sattes i tillfälle att vidare förbättra sina levnadsvillkor.

Det måste emellertid dragas i starkt tvivelsmål, om dessa kommitténs synpunkter tillämpats på förenämnda tjänstemän i 15:e lönegraden. Dessa tjänstemän hava nämligen haft anledning att ofta med styrka hävda, att de i och med ikraftträdandet av gällande avlöningsreglemente försatts i en relativt sett sämre ställning i lönehänseende än andra grupper av befattningshavare vid kommunikationsverken. Under det att exempelvis slutlönen för en kontorsstations-skrivare å dyraste ort vid 1919 års lönereglering förhöjdes med 18 procent (d. v. s. samma siffra med vilken det procentuella dyrtidstillägget vid nyreglerade verk minskas) i förhållande till närmast förut gällande avlöningsreglemente, erhöilo banförman och reparatör 27 procent, banmästare och förste reparatör 39 procent, stationsmästare av klass 6 och förste banmästare 40 procent, lokomotivförare 28 procent samt stationsmästare av klass 5 och överbanmästare 63 procent.

De skäl, som motiverat, att förenämnda 15-gradstjänstemän vid ifrågavarande lönereglering blevo sämre tillgodosedda än de flesta andra befattningshavare synes hava varit beroende på att dessa befattningar ansetts vara rekryteringsbefattningar. Det hade således räknats med, att tjänstemännen icke skulle behöva kvarstå i dem under någon längre tid. Det verkliga förhållandet har emellertid blivit det helt motsatta.

Medellevnadsåldern för en av de större av dessa befattningsgrupper, nämligen stationsskrivarna, var, såsom framgår av nedanstående tabell, under tiden närmast efter världskriget något lägre än under åren före kriget. Under de senare åren har den emellertid stigit avsevärt och är nu mer än 10 år högre än exempelvis vid förenämnda lönereglering år 1919.

Medellevnadsåldern för stationsskrivare vid statens järnvägar:

$\frac{1}{2}$ 1906	$\frac{1}{2}$ 1913	$\frac{1}{2}$ 1917	$\frac{1}{2}$ 1919	$\frac{1}{2}$ 1924	$\frac{1}{2}$ 1930	$\frac{1}{2}$ 1932	$\frac{1}{2}$ 1934
33,1	33,3	30,6	32,6	35,0	40,0	42,9	43,9.

Vid befordran av samma befattningshavare till förste stationsskrivare har såväl medelåldern som medeltjänståldern stigit avsevärt, vilket framgår av nedanstående tabell:

År	Medelålder vid konsti- tuerandet	Medeltjänstålder vid konsti- tuerandet
1906	38	15
1913	39	15
1917	37	14
1920	37	14
1925	44	20
1933	46	24
1934	47	26

Kungl. generalpoststyrelsen har i fråga om postassistenterna insett det berättigade i en förbättring av deras löneförhållanden. Generalpoststyrelsen ingav därför den 25 september 1928 en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, »att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1929 års riksdag förslag därom, att postassistent, som före den 1 januari 1929 uppnått eller under något av åren 1929—1938 uppnår 48 års ålder och tillika innehaft den för 15:e lönegraden fastställda högsta löneklassen under minst åtta år, skall äga att från och med ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket dessa villkor uppnåtts, dock tidigast från och med den 1 juli 1929, uppbära lön som om han tillhörde 16:e lönegraden, dock med rätt för styrelsen att, då omständigheterna därtill föranleda, i särskilda fall bestämma, att sådant lönetillägg icke skall utgå». Till stöd härför anförde generalpoststyrelsen, att under tiden närmast efter sekelskiftet antalet tjänstemän i den nuvarande postassistentgraden på grund av poströrelsens stegring måst avsevärt ökas. Då antalet befälsposter icke på långt när ökats i motsvarande proportion, hade levnadsåldern för postassistent för befordran till högre grad efter hand stigit så, att man nått en gräns, som ej annat än i undantagsfall syntes böra överskridas. Det vore därför ofrånkomligt, att åtskilliga till befordran väl förtjänta assistenter måste bli obefordrade. Styrelsen förklarade sig länge hava haft sin uppmärksamhet riktad på angivna förhållande, men då dittills befordran kunnat ske inom någorlunda skäligen tid och så, att post-

verket på de lägre befälsposterna kunnat placera tjänstemän i en ej alltför hög levnadsålder, hade generalpoststyrelsen icke ansett sig böra vidtaga några åtgärder för kompenserande av de tjänstemän, som icke kunde räkna på befordran. Under år 1929 och de närmaste åren därefter komme de obefordrades skara i de högre åldersklasserna emellertid att stadigt ökas, och styrelsen hade fördenskull ansett tiden vara inne att undersöka, på vad sätt något ekonomiskt vederlag skulle kunna givas de tjänstemän, som gått miste om eller komme att gå miste om befordran. Genom en dylik kompensation skulle det också bliva lättare för styrelsen att hålla åldersgränsen vid befordran nere i någorlunda lämplig ålder, då det vore att förutse, att ett antal till jämförelsevis hög levnadsålder komma assistenter, som kommit i åtnjutande av ett dylikt ekonomiskt vederlag, icke komme att söka befordran.

Ärendet blev emellertid icke förelagt 1929 års riksdag utan överlämnades till 1928 års lönekommitté, vilken emellertid återställt detsamma till Kungl. Maj:t.

Den ansvariga ledningen för postverket har, såsom framgår av det anförda, funnit det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att förbättring i lönehänseende beredes de äldre postassistenterna.

I detta sammanhang må framhållas, att av de vid 1933 års slut befintliga 578 postassistenterna ej mindre än 398 eller 69 procent innehade slutlön. Av dessa hade 134 uppburit slutlön under minst 8 år och voro tillika minst 48 år gamla. Motsvarande antal år 1929 utgjorde 114. Antalet postassistenter, som den 31 december 1933 fyllt 45 år och innehaft slutlön i minst 6 år, utgjorde 177. Med all säkerhet måste en stor del, förmodligen den vida övervägande delen, av sistnämnda tjänstemän av brist på befodringsmöjligheter under hela den återstående tjänstetiden kvarbliva i postassistentgraden med dess i förhållande till arbetets art blygsamma avlöning, och detta till trots att postassistenterna, som genom postverkets uppdragande av nya rörelsegrenar och den stora ökningen av verkets penningförmedlande verksamhet, fått sitt arbete mera komplicerat och ansvarsfullt än tidigare. Ett sådant förhållande kan ej undgå att alstra missmod, vilket i sin tur — utan att vederbörande därför förgäta sin tjänsteplikt — kan återverka på energin och intresset för tjänsten samt därigenom bliva till skada även för verket och staten.

För att återgå till den andra större gruppen av 15-gradstjänstemännen, nämligen stationsskrivarna, hava befodringsmöjligheterna även för dem, alltsedan löneregleringen år 1919, år efter år minskats avsevärt, och likväl torde avlöningarna ej heller till dem kunna anses lämna skälig ersättning för den utbildning, som kräves av ifrågavarande befattningshavare och för deras ansvarsfulla arbete. På dessa befattningshavare vilar i stor omfattning säkerheten för andra personers liv och lem ävensom bevarandet av stora materiella värden. Tjänsten ställer också skiftande fordringar på dem

liksom ock förändret av befäl över i många fall avsevärt stor personal. Kraven på dessa befattningshavare hava med åren ökat i alldeles särskild grad och detta icke minst genom under de senare åren gjorda indragningar av befattningar i olika lönegrader. För statens järnvägar är det därför av mycket stor betydelse, att dessa befattningar upprätthållas av personer, som äga förutsättningar att kunna bestrida ifrågavarande tjänster. På det att deras vakenhet och energi icke skall ofördelaktigt påverkas, är det icke mindre viktigt, att deras arbete skäligt betalas av staten.

Som exempel på de minskade befordringsmöjligheterna för stationsskrivare må framhållas, att under det nyss gångna året endast 12 stationsskrivare befordrades till förste stationsskrivare. Då det för närvarande finnes 461 ordinarie stationsskrivare vid statens järnvägar, vilka nu torde hava en medellevnadsålder av 44 $\frac{1}{2}$ år, är det, även om befordringsmöjligheterna måhända skulle bliva något större efter några år, uppenbart, att 15:e lönegraden för här ifrågavarande befattningshavare numera icke rimligtvis kan betraktas enbart såsom en begynnelsegrad.

I detta sammanhang torde böra framhållas den fördelaktigare löneställning, som förste stationsskrivare och stationsskrivare intaga vid exempelvis Bergslagsbanan i förhållande till motsvarande befattningshavare vid statens järnvägar och som belyses av nedanstående tabell:

	Lön jämte dyrtidstillägg i högsta löneklassen (index 155)			
	å billigaste ort		i Göteborg	
	vid Bergslagens järnvägar	vid Statens järnvägar	vid Bergslagens järnvägar	vid Statens järnvägar
Förste stationsskrivare	6,350	5,616	7,157	6,996
Stationsskrivare	5,742	4,968	6,519	6,180

Vad ovan sagts beträffande stationsskrivare gäller i tillämpliga delar även kontorsskrivare och ritare.

I detta sammanhang torde böra framhållas riksdagens uttalande i en liknande lönefråga år 1925. I sin skrivelse nr 103 nämnda år framhöll nämligen riksdagen, att lokomotiveldarnas befordringsutsikter vore särskilt ofördelaktiga, samt att det vid deras placering i lönegrad torde hava tagits hänsyn till tidigare relativt goda befordringsordning. Riksdagen ansåg det därför vara motiverat, att en tillfällig åtgärd vidtogs för tillgodoseende av denna befattningshavargrups genom oförutsedda förhållanden ogynnsamt påverkade ställning. Riksdagen medgav därför, att lokomotiveldare, som tillhört den för hans befattning avsedda lönegradens högsta löneklass i 4 år och uppnått en levnadsålder av 40 år, ägde att under de för uppflyttning i högre löneklass föreskrivna villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass

inom närliggande lönegrad såsom om denna senare löneklass tillhörde den för lokomotiveldare bestämda lönegraden.

Då enligt undertecknades uppfattning fullt ut samma skäl nu föreligga för uppflyttning i högre löneklass av de här ovan nämnda befattningshavarna i 15:e lönegraden, som förelågo för lokomotiveldarna, då de medgavos att komma i åtnjutande av lön efter 12:e löneklassen, få vi hemställa,

att riksdagen måtte medgiva, att postassistent vid postverket, ^{kontors-} skrivare och ritare vid statens järnvägar, ^{stations-} som innehåft löneklass 19 i 6 år och uppnått en levnadsålder av 45 år, skola komma i åtnjutande av lön efter närmast högre löneklass.

Stockholm den 23 januari 1935.

G. Arnemark.

R. Lundqvist.

Carl Patric Ossbahr.